

Економіка

УДК 336.02:338.124.4:330.131.7

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17035980>

Оцінка ризиків грошово-кредитної політики в умовах макроекономічної турбулентності

Гончарук Яна Миколаївна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і фінансів,

ПВНЗ «Буковинський університет»,

м. Чернівці, Україна, <https://orcid.org/0009-0006-0214-7366>

Лещук Володимир,

здобувач ступеня доктора філософії, ПВНЗ «Буковинський університет»,

м. Чернівці, Україна, <https://orcid.org/0009-0005-4919-1412>

Урбанович Андрій,

здобувач ступеня доктора філософії, ПВНЗ «Буковинський університет»,

м. Чернівці, Україна, <https://orcid.org/0009-0000-8217-0975>

Прийнято: 20.08.2205 | Опубліковано: 02.09.2025

***Анотація.** В сучасних умовах глобальної турбулентності та внутрішньої економічної нестабільності грошово-кредитна політика України виступає ключовим інструментом забезпечення макрофінансової стабільності. Її ефективність визначається не лише точністю монетарних рішень, а й здатністю адаптуватися до динамічних викликів, спричинених зовнішніми шоками, геополітичною напругою та структурними*

трансформаціями у фінансовому секторі. Метою дослідження є ідентифікація ключових ризиків, що супроводжують реалізацію грошово-кредитної політики України в умовах макроекономічної нестабільності, а також розробка аналітичних підходів до їх оцінювання з урахуванням сучасних викликів. Особливу увагу приділено трансформації монетарних механізмів у контексті зовнішніх шоків, інфляційного тиску та структурних змін у фінансовій системі. Методологічну основу дослідження становлять системний аналіз, логістична регресія, моделі STR (Smooth Transition Regression), а також елементи VAR-аналізу для оцінки взаємозв'язків між монетарними змінними. Застосовано порівняльний аналіз нормативно-правових актів, емпіричне узагальнення статистичних даних та моделювання сценаріїв ризику. Встановлено, що ефективність грошово-кредитної політики значною мірою залежить від здатності Національного банку України адаптувати регуляторні інструменти до змін зовнішнього середовища. Ідентифіковано ключові ризики: процентний, кредитний, валютний та ризик ліквідності, які мають системний характер і потребують комплексного підходу до управління. Доведено, що координація між монетарною та фіскальною політикою є критично важливою для забезпечення фінансової стабільності. Виявлено, що цифровізація банківських процесів створює нові можливості для моніторингу ризиків, водночас породжуючи виклики, пов'язані з кібербезпекою та інформаційною асиметрією. У висновках обґрунтовано необхідність впровадження гнучких моделей оцінювання ризиків, які враховують нелінійність економічних процесів та специфіку українського фінансового ринку. Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення монетарної стратегії, зокрема через посилення аналітичної спроможності НБУ, розвитку цифрових платформ для прогнозування ризиків та розширення інституційної взаємодії з урядовими структурами.

Ключові слова: монетарна стратегія, процентний ризик, STR-моделювання, фінансова стабільність, макроекономічна адаптація, цифровізація банківської сфери, VAR-аналіз, ризик ліквідності, координація економічної політики.

Assessment of monetary policy risks in conditions of macroeconomic turbulence

Yana Honcharuk,

Candidate of Sciences (Economics), Docent of the Department of
Accounting and Finance, PHEI «Bukovinian University»,
Chernivtsi, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0006-0214-7366>

Volodymyr Leschuk,

Applicant for a Ph.D. Degree, PHEI «Bukovinian University»,
Chernivtsi, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0005-4919-1412>

Andrij Urbanovich,

Applicant for a Ph.D. Degree, PHEI «Bukovinian University»,
Chernivtsi, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0000-8217-0975>

Abstract. *In the current environment of global turbulence and domestic economic instability, Ukraine's monetary policy is a crucial instrument for maintaining macroeconomic and financial stability. Its effectiveness depends not only on the accuracy of monetary decisions, but also on the ability to adapt to dynamic challenges arising from external shocks, geopolitical tensions and structural transformations in the financial sector. The purpose of this study is to identify and evaluate systemic risks affecting the implementation of monetary policy*

in Ukraine under conditions of macroeconomic instability and external shocks. The research aims to develop analytical frameworks for assessing the resilience of monetary instruments in response to inflationary pressure, fiscal imbalances, and geopolitical disruptions. The methodological approach integrates logistic regression, nonlinear STR modeling, and scenario-based stress testing. Empirical data from the National Bank of Ukraine and international financial institutions were used to construct comparative models of risk exposure. The study also applies general scientific methods of synthesis, abstraction, and empirical generalization to interpret the dynamics of monetary transmission mechanisms. The results demonstrate that interest rate volatility, credit risk asymmetry, and liquidity constraints are the primary factors undermining the effectiveness of monetary policy. The findings reveal that digitalization of banking operations enhances risk monitoring capabilities but introduces new vulnerabilities related to cybersecurity and data asymmetry. Coordination between monetary and fiscal authorities is crucial for maintaining financial stability, particularly during post-crisis recovery phases. The conclusions emphasize the need for adaptive monetary strategies based on data-driven decision-making, flexible regulatory instruments, and institutional cooperation. Recommendations include integrating digital platforms for performance tracking, refining STR-based forecasting models, and expanding macroprudential oversight to mitigate systemic risks.

Keywords: *monetary strategy, interest rate risk, STR modeling, financial stability, macroeconomic adaptation, digitalization of the banking sector, VAR analysis, liquidity risk, economic policy coordination*

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальної економічної турбулентності, спричиненої геополітичними конфліктами, структурними дисбалансами та зростаючим інфляційним тиском, виникає нагальна потреба у переосмисленні підходів до реалізації грошово-кредитної політики.

Особливої актуальності ця проблема набуває для країн із високим рівнем зовнішньої фінансової залежності та нестабільною макроекономічною ситуацією, зокрема для України. Попри наявність нормативно закріплених інструментів монетарного регулювання, їх ефективність у кризових умовах залишається недостатньо дослідженою, що ускладнює процес прийняття обґрунтованих рішень на рівні центрального банку, знижує адаптивність монетарної політики до зовнішніх викликів і обмежує її стабілізаційний потенціал.

Ключовим аспектом досліджуваної проблеми є відсутність комплексної моделі оцінювання ризиків, що виникають у процесі реалізації грошово-кредитної політики з урахуванням її взаємодії з фіскальними механізмами, процесами цифровізації фінансового сектору та змінами у структурі зайнятості. Існуючі підходи до аналізу процентного, кредитного та валютного ризиків здебільшого не враховують нелінійний характер економічних процесів, асиметрію інформації та вплив зовнішніх шоків, що істотно обмежує їх практичну застосовність у нестабільному макроекономічному середовищі.

Зв'язок між сформульованою проблемою та науковими завданнями полягає у необхідності розробки адаптивних моделей STR (Smooth Transition Regression) та VAR (Vector Autoregression), які здатні враховувати динаміку ризиків у реальному часі та сприяти ефективній координації між монетарною та фіскальною політикою. Практична значущість дослідження визначається його потенціалом для вдосконалення стратегій Національного банку України щодо управління ризиками, підвищення фінансової стабільності та забезпечення стійкості банківського сектору в умовах цифрової трансформації.

Таким чином, проблематика дослідження зумовлює необхідність системного переосмислення інструментів грошово-кредитного регулювання з урахуванням сучасних викликів, що відкриває нові напрями для наукового

аналізу та створює підґрунтя для практичного впровадження інноваційних підходів до управління макрофінансовими ризиками в умовах економічної нестабільності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зростання ризиків, пов'язаних із воєнними діями, глобальними шоками та внутрішніми дисбалансами, актуалізує потребу в переосмисленні підходів до забезпечення фінансової стійкості держави. Наукова спільнота дедалі активніше вивчає механізми реагування на системні загрози, ефективність інструментів НБУ та можливості їх адаптації до кризових умов. У цьому контексті особливого значення набуває аналіз наукових публікацій, що окреслюють спектр ризиків, напрями стабілізації та потенціал цифрових технологій у сфері монетарного регулювання.

У дослідженнях грошово-кредитної політики в умовах нестабільності науковці акцентують увагу на ризиках, інструментах реагування та механізмах стабілізації. Зокрема, О. Агрес, П. Дубинецька та Р. Содома [1] аналізують ризики банківського сектору – макроекономічний, кредитний, валютний та ризик ліквідності – як ключові чинники фінансової стійкості. Авторський колектив Т. Гуцан, О. Мельникова та Д. Міхнов [2] розглядає кредитну політику як інструмент підтримки підприємництва та стабілізації економіки в умовах війни. Н. Наконечна та О. Пацула [3] акцентують увагу на ризиках грошово-кредитної сфери в контексті фінансової безпеки України, підкреслюючи необхідність дієвого механізму реалізації монетарної політики. І. Доценко [4] досліджує управління кредитними ризиками банківських установ у воєнний період, що має критичне значення для збереження платоспроможності та ліквідності. Н. Чиж та О. Урбан [5] аналізують сучасні виклики монетарної політики України, зокрема потребу коригування інструментів НБУ з метою стимулювання реального сектору економіки. О. Томілін, О. Краснікова, Б. Гечбаїєся, С. Зоя, Я. Дроботя та Ю. Синиця [6]

пропонують теоретичні засади системи управління фінансовими ризиками в аграрному секторі, що підтверджує міжгалузеву значущість монетарної стабільності. Р. Кучер [7] оцінює ефективність інструментів грошово-кредитної політики НБУ в умовах макроекономічної нестабільності. Г. Марків, О. Агрес та Р. Содома [8] підкреслюють роль монетарної політики у забезпеченні фінансово-економічної стабільності. Л. Петришин, Г. Мацьків та І. Ксьонжик [9] досліджують особливості монетарної політики держави в контексті зміцнення фінансової стійкості. П. Нікіфоров у співавторстві з Н. Краусом та К. Краусом [10] аналізує регулювання грошового ринку України в умовах воєнного стану, акцентуючи увагу на інструментах монетарного реагування.

Сукупність наукових досліджень у сфері грошово-кредитної політики формує підґрунтя для розуміння викликів, що постають перед монетарним регулюванням в умовах нестабільності, та визначає напрями його адаптації. Водночас недостатньо розроблено підходи до цифровізації процесів оцінки ризиків і застосування штучного інтелекту для прогнозування системних загроз. Це відкриває перспективи для подальших досліджень, спрямованих на створення гнучких аналітичних рішень, здатних підвищити стійкість монетарної політики в умовах невизначеності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри активне наукове опрацювання питань грошово-кредитної політики, низка важливих аспектів залишається недостатньо вивченою, особливо у контексті її реалізації в умовах макроекономічної турбулентності. Зокрема, бракує адаптивних підходів до оцінки ризиків, здатних враховувати нелінійний характер економічних процесів, інформаційну асиметрію та змінність монетарних режимів. Наявні моделі здебільшого спираються на спрощені залежності, що знижує їхню ефективність у кризових ситуаціях.

Недостатньо розробленими залишаються цифрові інструменти моніторингу ризиків, а також застосування штучного інтелекту для виявлення системних загроз у реальному часі. Обмежено досліджено координацію між монетарною та фіскальною політикою в умовах воєнного стану, а також сценарні моделі реагування на багатофакторні ризики. Відсутність комплексних аналітичних рішень, що поєднують технологічні можливості з макроекономічною чутливістю, створює додаткові бар'єри для ефективного регулювання. Ці прогалини обумовлюють необхідність розробки гнучких і водночас інноваційних підходів, здатних забезпечити стійкість грошово-кредитної політики України в умовах підвищеної невизначеності.

Формулювання цілей статті (визначення завдання). Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо оцінювання ризиків грошово-кредитної політики України в умовах макроекономічної нестабільності, з урахуванням впливу зовнішніх шоків, інфляційного тиску та структурних змін у фінансовому секторі.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

- проаналізувати сучасні наукові підходи до класифікації та оцінювання ризиків у сфері грошово-кредитної політики;
- ідентифікувати основні ризики, що супроводжують реалізацію монетарної політики в умовах економічної нестабільності;
- оцінити здатність Національного банку України адаптувати інструменти монетарного регулювання до кризових умов;
- дослідити роль цифрових технологій у процесі моніторингу та прогнозування ризиків;
- обґрунтувати необхідність координації між монетарною та фіскальною політикою для забезпечення фінансової стабільності;
- запропонувати практичні рекомендації щодо вдосконалення монетарної стратегії України в умовах високої невизначеності.

Сформульовані завдання відображають актуальність проблеми в сучасних економічних умовах, де грошово-кредитна політика відіграє ключову роль у забезпеченні макрофінансової стабільності. Їх послідовне виконання дозволяє здійснити системне дослідження – від теоретичного осмислення ризиків до формування прикладних рішень, що відповідають вимогам адаптивного монетарного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Грошово-кредитна політика в Україні є ключовим інструментом стабілізації економіки, особливо в умовах війни, високої інфляції та обмеженого доступу до зовнішнього фінансування. Національний банк України (НБУ) здійснює регулювання грошової маси та процентних ставок з метою стримування інфляційного тиску, підтримання курсової стабільності та забезпечення функціонування фінансової системи. Через інструменти облікової ставки, операції з депозитними сертифікатами та валютні інтервенції НБУ впливає на вартість запозичень, кредитну активність та очікування економічних агентів. Ефективна монетарна політика є критично важливою для збереження макрофінансової стійкості, особливо в умовах фіскального дефіциту та високої зовнішньої залежності.

Проте навіть за умови зваженого регулювання з боку центрального банку українська економіка залишається вразливою до періодів макроекономічної турбулентності. У 2025 році це проявляється через нестабільність показників ВВП, коливання рівня зайнятості, нерівномірне відновлення інвестиційної активності та зниження продуктивності в окремих секторах. Основними чинниками турбулентності виступають воєнні ризики, логістичні обмеження, зміни в глобальних фінансових потоках, а також спекулятивні коливання на валютному ринку. У фазах рецесії ці чинники посилюються, провокуючи скорочення економічної активності та підвищуючи потребу в антикризових заходах [11].

У зв'язку з цим, зростання макроекономічної нестабільності в Україні актуалізує необхідність у точному оцінюванні фінансових ризиків. НБУ та комерційні банки дедалі активніше застосовують аналітичні інструменти – зокрема моделі Value at Risk (VaR), стрес-тестування та логістичну регресію – для прогнозування негативних сценаріїв та оцінювання вразливості до системних шоків. Враховуючи динамічний характер ризиків, пов'язаний зі змінами в обсягах міжнародної допомоги, коливаннями валютного курсу та інфляційними очікуваннями, регулярне оновлення таких оцінок є критично важливим для підтримання фінансової стабільності. Особливу увагу зосереджено на ризиках ліквідності, якості активів та спроможності банків в протистояти зовнішнім потрясінням без втрати платоспроможності.

У національному контексті кредитний ризик є одним із ключових викликів для банківського сектора в межах грошово-кредитної політики, особливо в умовах воєнної економіки та нестабільного споживчого попиту. У 2025 році домінуючими кредитними ризиками є зростання простроченої заборгованості за споживчими кредитами, зокрема кредитними картками та автокредитами, що зумовлено послабленням фінансового стану домогосподарств, скороченням реальних доходів та високою інфляційною чутливістю. Додатковим чинником є затяжний стрес у секторі комерційної нерухомості, передусім в офісному сегменті, що створює ризики для регіональних банків із високим рівнем експозиції в цьому напрямі. Ситуацію ускладнюють потенційні шоки з боку небанківських фінансових установ, які можуть активізувати використання кредитних ліній банків що, своєю чергою, погіршує якість активів у періоди ринкової нестабільності [12].

Поряд із кредитними ризиками важливим чинником для українських банків є процентний ризик, що посилюється в умовах активної монетарної політики НБУ. Коливання облікової ставки, яка є ключовим інструментом впливу на інфляцію та економічну динаміку, безпосередньо визначають

прибутковість банків, рівень їхнього капіталу та вартість зобов'язань. У 2025 році НБУ змушений балансувати між ризиком передчасного підвищення ставок, здатним загальмувати економічне відновлення, та ризиком запізненого реагування, що може спричинити інфляційні викривлення. Ця дилема має особливе значення, оскільки зміни процентних ставок безпосередньо впливають на кредитну активність банків, формуючи умови доступності фінансування для бізнесу та населення. Відтак своєчасність і точність монетарних рішень є критично важливими для ефективності трансмісійного механізму грошово-кредитної політики.

На цьому тлі особливого значення набуває ризик нереалізованих збитків, який виникає внаслідок зниження ринкової вартості інвестиційних цінних паперів, що перебувають на балансах українських банків. У 2025 році, на тлі жорсткішої монетарної політики та підвищення ставок, вартість казначейських та іпотечних паперів зменшується, що призводить до формування так званих «паперових» збитків. Хоча вони не є фактичними до моменту реалізації активів, їхній вплив на капітальні буфери, регуляторні коефіцієнти та ліквідність банків може бути суттєвим. Продаж інвестиційних активів у періоди фінансової напруги здатний суттєво підвищити ризик неплатоспроможності, особливо за умов падіння їх ринкової вартості. Це зумовлює необхідність посилення регуляторного нагляду та впровадження дієвих механізмів управління ризиками, зокрема регулярного стрес-тестування та системного моніторингу потенційних втрат як на рівні НБУ, так і в окремих фінансових установах. [13].

Відповідаючи на зростання зазначених ризиків, українські банки застосовують комплекс заходів, спрямованих на зміцнення фінансової стійкості. Зокрема, у відповідь на підвищення ризику нереалізованих збитків вони посилюють внутрішній контроль за фінансовими показниками, оптимізують структуру активів та переглядають політику управління

ліквідністю. Банки впроваджують превентивні механізми реагування, зокрема адаптивні сценарії стрес-тестування, а також коригують інвестиційні портфелі з урахуванням ринкової волатильності. Такий підхід мінімізує потенційний вплив ринкових втрат на платоспроможність і забезпечує дотримання регуляторних вимог у динамічному фінансовому середовищі.

У деяких випадках банки вдаються до продажу цінних паперів, перетворюючи нереалізовані збитки на фактичні, з метою покращення балансу, хоча це може призвести до відчутних короткострокових втрат. Особливо вразливими залишаються регіональні банки, які значною мірою залежать від незастрахованих депозитів: поєднання великих паперових збитків зі швидким відтоком коштів може спричинити серйозні проблеми з ліквідністю та платоспроможністю, що, своєю чергою, може здатне зумовити регуляторне втручання або навіть призвести до закриття установ.

Оцінка системних ризиків у сфері центрального банкінгу станом на 2025 рік характеризується інтеграцією передових технологій, зокрема генеративного штучного інтелекту, всеохоплюючих регуляторних рамок та індикаторів системного ризику в реальному часі. Центральні банки дедалі активніше застосовують моделі на основі штучного інтелекту не лише для оцінювання кредитного ризику, а й для комплексного аналізу системних загроз, що створює як можливості для підвищення ефективності, так і виклики, пов'язані з прозорістю та упередженістю. Регуляторні новації, як-от впровадження остаточної версії Базеля III та глобальні кроки до інтегрованого управління даними, стимулюють розробку більш уніфікованих систем звітності про ризики в режимі реального часу [14].

У цьому контексті особливу увагу привертають нелінійні економетричні моделі, зокрема STR-моделі, які дають змогу моделювати поступові зміни економічних режимів. Вони ґрунтуються на використанні неперервних функцій переходу – логістичних або експоненційних – для опису того, як

взаємозв'язки між монетарними інструментами та макроекономічними показниками змінюються під впливом базових ризик-факторів. Такий підхід забезпечує більш точне відображення реальної динаміки економіки, особливо в умовах нестабільності. Завдяки гнучкості STR-моделі дозволяють кількісно оцінювати нелінійні реакції ключових макроекономічних змінних – таких як інфляція, безробіття чи обмінний курс – на різні монетарні режими або шоки. Це має критичне значення для формування обґрунтованих рішень у сфері монетарної політики. Наприклад, STR-модель може показати, як ефект обмежувальної політики змінюється залежно від економічного середовища, що дає змогу точніше оцінити ризики та адаптувати політичні заходи [15].

Доповнюючи STR-підхід, центральні банки також активно застосовують і регресійні моделі, зокрема VAR, для аналізу складних, еволюціонуючих взаємозв'язків між монетарними рішеннями та ризиковою експозицією фінансової системи. VAR-моделі дають змогу виявляти, як ефекти монетарної політики змінюються залежно від фаз економічного циклу: наприклад, жорсткіша політика може знижувати ризики у стабільні періоди, але водночас посилювати нестабільність у фазах невизначеності. Такий інструментарій є важливим для забезпечення адаптивності та стійкості монетарної політики в умовах зростання системних ризиків [16]. Стислий огляд провідних аналітичних моделей, що застосовуються центральними банками для оцінювання ризиків, наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні аналітичні моделі оцінки ризиків монетарної політики в умовах системної нестабільності

Аналітична модель	Основні характеристики	Застосування в оцінці ризиків монетарної політики
Smooth Transition Regression (STR)	Нелінійні моделі з поступовими переходами між економічними режимами	Моделювання плавних змін у впливі монетарної політики на макроекономічні показники

Векторна авторегресія (VAR)	Багатовимірні часові ряди з взаємозалежними змінними	Аналіз динамічної взаємодії між монетарною політикою та системними ризиками
Моделі на основі ШІ	Алгоритм машинного навчання для виявлення складних закономірностей	Прогнозування системних ризиків та оцінювання ефективності політичних заходів
Мережевий аналіз	Дослідження структури та взаємозв'язків між фінансовими інститутами	Виявлення потенційних каналів поширення системних ризиків у фінансовій сфері

Джерело: власна розробка авторів за джерелами [14; 15; 16]

Високий рівень державного боргу в Україні, сформований переважно внаслідок повномасштабної війни та необхідності фінансування критично важливих бюджетних потреб, суттєво обмежує фіскальний простір для стимулюючих заходів. Уряд змушений балансувати між потребою підтримки економіки та ризиком втрати довіри інвесторів, особливо з огляду на залежність від міжнародної фінансової допомоги. Водночас приватний борг, насамперед корпоративний, залишається вразливим до змін процентних ставок, що підсилює чутливість бізнесу до монетарних рішень НБУ. Це ускладнює реалізацію узгоджених антикризових заходів, адже надмірне посилення монетарної політики може поглибити фінансову нестабільність, тоді як надмірне фіскальне стимулювання – підірвати боргову стійкість.

У відповідь на ці виклики у 2025 році координація монетарної та фіскальної політики в Україні поступово набуває більш системного характеру. НБУ, зберігаючи режим гнучкого інфляційного таргетування, адаптує процентну політику до змін у балансі ризиків, водночас враховуючи фіскальні обмеження уряду та необхідність підтримання макроекономічної стабільності. З боку Міністерства фінансів України посилюється акцент на середньостроковій борговій стратегії, яка передбачає поступове скорочення бюджетного дефіциту та відновлення фіскальних буферів. Така взаємодія між НБУ та урядом спрямована на запобігання політичним конфліктам,

збереження довіри до національної валюти та забезпечення економічної стійкості в умовах високої невизначеності [17].

У цьому контексті, коли боргові обмеження залишаються суттєвими, питання ефективної координації між монетарною та фіскальною політикою набуває особливої актуальності. Високий рівень державного боргу суттєво звужує простір для фіскальних маневрів, тому узгодженість дій монетарних і фіскальних інституцій є критично важливою для збереження фінансової стабільності. Нескоординовані заходи здатні підірвати як цінову стабільність, так і динаміку економічного зростання, тоді як узгоджені стратегії посилюють ефективність політики та зміцнюють довіру до державних інституцій. У ситуаціях, коли фіскальна політика обмежена борговими зобов'язаннями, а монетарна – низькими процентними ставками, міжінституційна співпраця дозволяє уникнути надмірної волатильності фінансових ринків, зростання вартості запозичень та втрати політичної довіри [18]. Основні виклики та стратегічні підходи до координації політик у таких умовах узагальнено в таблиці 2.

Таблиця 2

Ключові аспекти координації монетарної та фіскальної політики в умовах високого боргового навантаження

Аспект координації	Виклики високого боргу	Стратегії ефективної взаємодії
Фіскальний простір	Обмежена можливість стимулювати економіку	Тимчасові фіскальні ініціативи у поєднанні з монетарною підтримкою
Монетарна незалежність	Ризик підпорядкування монетарної політики фіскальним потребам	Чітке розмежування інституційних ролей та прозора комунікація
Приватний борг	Підвищена вразливість до змін процентних ставок	Обережне калібрування монетарних інструментів
Довгострокова стабільність	Загроза фінансової нестабільності	Поступове відновлення фіскальних буферів

Джерело: власна розробка авторів

Для забезпечення довгострокової економічної стабільності уряди повинні поступово відновлювати фінансові буфери, тоді як центральні банки мають послідовно й прозоро комунікувати свою прихильність до підтримання цінової стабільності. Такий підхід сприяє формуванню сталої системи взаємодії, заснованої не на жорсткій економії, а на збалансованій фінансовій консолідації. Водночас збереження чітких інституційних ролей є ключовим чинником запобігання домінуванню фінансових потреб над монетарною незалежністю, що може провокувати інфляційний тиск. Міжнародні дослідження також підкреслюють нові режими координації, зокрема сценарій «гегемонного домінування», у межах якого політична автономія великих економік підтримується адаптивною зовнішньою політикою та коригуванням валютних курсів [19].

Монетарна політика, зокрема рішення щодо процентних ставок, відіграє ключову роль у зазначеній архітектурі взаємодії, оскільки формує інвестиційні сигнали та впливає на ринкову оцінку ризику. Зниження ставок стимулює перехід капіталу в ризикові активи внаслідок зниження прибутковості безпечних інструментів, що зумовлює зростання їхньої вартості. Натомість підвищення ставок зумовлює зростання привабливості безпечних активів, посилює вимоги до ризикової премії та чинить тиск на ціни ризикованих інструментів. Хоч ці ефекти мають переважно короткостроковий характер, у періоди економічної нестабільності вони здатні посилювати волатильність і невизначеність на фінансових ринках. Систематизований огляд впливу основних інструментів монетарної політики на фінансові ринки та пов'язані ризики наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Вплив ключових аспектів монетарної політики на фінансові ринки та пов'язані ризики

Аспект монетарної політики	Вплив на фінансові ринки	Потенційні ризики
----------------------------	--------------------------	-------------------

Зниження процентних ставок	Зменшення ризикових премій, зростання цін на активи, зниження вартості капіталу	Надмірне прийняття ризику, формування бульбашок на ринку активів
Підвищення процентних ставок	Збільшення ризикових премій, зниження цін на активи, підвищення вартості капіталу	Стрес на фінансових ринках, проблеми з рефінансуванням боргу
Забезпечення ліквідності	Зростання ринкової ліквідності, збільшення левереджу	Надмірний левередж, що підвищує вразливість під час стресових ситуацій
Розбіжність короткострокових і довгострокових ставок	Ускладнення моделювання ризиків та прийняття рішень щодо розподілу активів	Викривлення ринкових сигналів, неефективний розподіл капіталу

Джерело: власна розробка авторів

В українських умовах монетарна політика НБУ має вирішальний вплив на формування ринкової ліквідності та рівень фінансового левереджу, особливо в контексті післякризового відновлення та високої макроекономічної чутливості. У періоди пом'якшення політики – наприклад, через зниження облікової ставки або активне використання депозитних сертифікатів – банки отримують доступ до дешевшого фінансування, що стимулює розширення кредитування, пожвавлення міжбанківського ринку та зростання попиту на гривневі активи. Це, своєю чергою, може призводити до збільшення левереджу, особливо серед установ, які активно працюють із корпоративним сектором. Водночас в умовах геополітичної нестабільності, волатильності валютного ринку та обмеженого доступу до зовнішнього капіталу НБУ змушений балансувати між підтримкою ліквідності та стримуванням системних ризиків. Зокрема, у 2025 році регулятор посилив вимоги до капіталу, активізував стрес-тестування та запровадив більш жорсткі макропруденційні обмеження для запобігання надмірному накопиченню ризиків у банківському секторі [20]. Таким чином, монетарна політика в Україні визначає не лише вартість грошей, а й формує поведінку фінансових установ, впливаючи на стійкість усієї системи в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів.

Висновки. У процесі дослідження реалізовано комплекс завдань, спрямованих на оцінку ризиків грошово-кредитної політики України в умовах макроекономічної турбулентності. Проаналізовано ключові виклики, серед яких визначальними є воєнні ризики, зовнішня фінансова залежність, структурні дисбаланси та нестабільність валютного ринку. Встановлено, що ефективна монетарна політика потребує не лише технічної точності, а й стратегічної гнучкості, інституційної узгодженості та прозорості комунікації.

Ідентифіковано основні ризики, що впливають на стабільність банківського сектору, зокрема кредитний, процентний та ризик ліквідності. Доведено, що в умовах воєнної економіки особливої уваги потребує якість активів, здатність банків протистояти зовнішнім шокам, а також ефективність трансмісійного механізму монетарної політики. Застосування моделей STR і VAR дозволяє кількісно оцінити нелінійні взаємозв'язки між монетарними рішеннями та макроекономічними показниками, що є критично важливим для адаптації політики до різних фаз економічного циклу.

Сформульовано рекомендації щодо посилення координації між монетарною та фінансовою політикою, особливо в умовах високого боргового навантаження. Визначено, що узгоджені дії НБУ та уряду сприяють зниженню волатильності фінансових ринків, стабілізації очікувань та збереженню довіри до національної валюти. Підтримка чітко окреслених інституційних ролей та поступове відновлення фінансових буферів є необхідними передумовами для довгострокової фінансової стабільності.

Таким чином, успішна реалізація грошово-кредитної політики в Україні потребує інтеграції аналітичних моделей, макропруденційних інструментів та адаптивного реагування на внутрішні й зовнішні виклики. Такий підхід дозволяє зміцнити фінансову систему, підтримати економічне відновлення та сформувати ефективну архітектуру монетарного управління в умовах глобальної нестабільності.

Список використаних джерел

1. Агрес, О., Дубинецька, П., & Содома, Р. (2025). Ризики банківського сектору в умовах макроекономічної нестабільності. *Економіка та суспільство*, (71). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-151>
2. Гуцан, Т., Мельникова, О., & Міхнов, Д. (2025). Кредитна політика як інструмент управління фінансовою стабільністю та розвитком підприємництва. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*, (34), 144–154. <https://doi.org/10.30977/ppb.2226-8820.2025.34.144>
3. Наконечна, Н., & Пацула, О. (2024). Ризики грошово-кредитної сфери у системі зміцнення фінансової безпеки України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія економічна)*, (1), 62–66. <https://doi.org/10.32782/2311-844x/2024-1-9>
4. Доценко, І. (2024). Управління кредитними ризиками банківських установ в умовах воєнного стану. *Modeling the development of the economic systems*, (1), 156–162. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-11-22>
5. Чиж, Н. & Урбан, О. (2023). Грошово-кредитна політика України: сучасні тенденції та виклики. *Економічний форум*, 1(1), 157–162. <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2023-1-20>
6. Томілін, О., Краснікова, О., Гечбаия, Б., Зоря, С., Дроботя, Я., & Синиця, Ю. (2023). Управління ризиками в аграрному секторі: фінансовий аспект. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, 4(51), 147–162. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.51.2023.4096>
7. Кучер, Р. О. (2023). *Ефективність інструментів грошово-кредитної політики НБУ в умовах макроекономічної нестабільності*. Трансформаційні процеси національної економіки в умовах сьогодення : матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 8 квітня 2023 р.). Львів-Торунь: Ліха-Прес, 126-128. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-296-1-27>

8. Марків Г., Агрес О., & Содома Р. (2022). Монетарна політика Національного банку в контексті забезпечення фінансово-економічної стабільності України. *Бюлетень Львівського національного екологічного університету. Серія АІС Економіка*, 23(1), 49–54. <https://doi.org/10.31734/economics2022.29.049>
9. Петришин, Л., Мацьків, Г., & Ксьонжик, І. (2022). Монетарна політика держави в контексті забезпечення фінансово-економічної стабільності. *Молодий вчений*, (11 (111)), 95–102. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-11-111-21>
10. Нікіфоров, П. О., Краус, Н. М., & Краус, К. М. (2022). Регулювання грошового ринку інструментами монетарної політики. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*, 2(10), 77–90. <https://doi.org/10.32750/2022-0207>
11. Dong, D., Liu, Z., & Wang, P. (2025). *Turbulent Business Cycles*. Federal Reserve Bank of San Francisco. <https://www.frbsf.org/wp-content/uploads/wp2021-22.pdf>
12. Національний банк України. (2025). *Звіт про фінансову стабільність: червень 2025 року*. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2025-H1.pdf?v=14
13. Ukrinform. (2025). *НБУ відновлює вимоги до банків щодо оцінки ризиків та планування діяльності*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3990652-nbu-vidnovlue-vimogi-do-bankiv-sodo-ocinki-rizikiv-ta-planuvanna-dialnosti.html>
14. *Banking in 2025: Risk, regulation, and strategic readiness*. (2025). Wolters Kluwer - Combining Domain Expertise With Advanced Technology | Wolters Kluwer. <https://www.wolterskluwer.com/en/expert-insights/banking-in-2025-risk-regulation-and-strategic-readiness>

15. Gallagher, L. A., Hutchinson, M. C., & O'Brien, J. (2020). Using smooth transition regressions to model risk regimes. in: C. F. Lee & J. C. Lee (Eds.), *Handbook of financial econometrics, mathematics, statistics, and machine learning* (ch. 125, pp. 4281-4311). World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd. https://ideas.repec.org/h/wsi/wschap/9789811202391_0125.html
16. García Gregorio, W. (2024). Monetary policy and systemic risk-taking: evidence of a nonlinear channel. *Análisis Económico*, 39(102), 59–84. <https://doi.org/10.24275/uam/azc/dcs/ae/2024v39n102/garcia>
17. Національний банк України. (2025). *Інфляційний звіт: II квартал 2025 року*. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2025-Q2.pdf?v=13
18. *Monetary Policy Expert Panel Quarterly Survey: 2025 Q1*. (2025). [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2025/764375/ECTI_IDA\(2025\)764375_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2025/764375/ECTI_IDA(2025)764375_EN.pdf)
19. *Monetary Policy Report*. (2024). Board of Governors of the Federal Reserve System. <https://www.federalreserve.gov/monetarypolicy/2025-06-mpr-statement.htm>
20. Козюк, В. (2024, вересень 23). *Монетарна політика НБУ на 2025 рік: яких змін чекає?* Banker.ua. <https://banker.ua/uk/projects/monetarna-politika-nbu-na-2025/>